

ROČNÍK III. 1932

ČÍSLO 1

# SBORNÍK

JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU V PRAZE

Rodopis - Historie - Vlastivěda.

---

Vychází 1/letně. — Majitel, nakladatel a vydavatel spolek: Jednota potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu v Praze. — Rediguje dr. Vincenc Matina. — Redakce, administrace a expedice Praha II., Jircháře 10. — Telef. 438-76. — Odpovědný redaktor dr. Jan Rejsa. — Předplatné: ročně Kč 12.—, pro nečleny Kč 20.—. — Příspěvek členský: členové činní Kč 36.—, přispívající Kč 24.— za správní rok. — Zápisné Kč 3.—. Užívání novin. známek povoleno výn. řed. pošt ze 17. prosince 1929 č. 278762/VII 1930.

---

## OBSAH :

Str.

|                                                                                 |      |
|---------------------------------------------------------------------------------|------|
| Dr. Vincenc J. Matina a A. P. Šlechta: Dějiny českých Mutinů a Matinů . . . . . | 2—27 |
| Rodopisné rozhledy . . . . .                                                    | 27   |
| Zprávy spolkové . . . . .                                                       | 28   |

---

P R A H A 1932

NÁKLADEM „JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU“

V PRAZE II., JIRCHÁŘE 10.

TISKL „ORBIS“, PRAHA XII.

## DĚJINY ČESKÝCH MUTINŮ A MATINŮ.

(Ukázka z rodinné kroniky Matinů Maršovských.)

Velikou otázkou je nyní, jak byli Petr z Chlumu a z Turovic a jeho syn Václav Mutina pokrevně spříbuznění s Jarošem z Libče, udánlivým bratrem Petrovým, dále se soudobým *Vaňkem* Mutinou z Chlumu a téhož bratrem Jarošem z Chlumu, jak s Jindřichem Kepkou z Chlumu a Heršem z Chlumu, s nimiž Václav Mutina r. 1448 stál v táboře Jiřího z Poděbrad a jak konečně s Jiříkem Mutinou ze Skály z r. 1384 a Mikulášem Mutinou z Chlumu z l. 1512—1534, o nichž budeme ještě jednati a kteří všichni, jak jsme již na str. 73 podotkli, byli pravděpodobně potomkové buď někdejších vladyků ze Svojkova, potom z Chlumu a z Turovic zvaných, anebo nejbližší příbuzní Lacenboků z Chlumu. Další pak neméně důležitou otázkou bude, po které tvrzi nebo osadě jména Turovice Petr z Chlumu, jeho synové Václav Mutina a Petr, pak dotčený již Slavibor z Turovic a jednou též (viz roč. II. 73) Jaroš z Libče se psali. Jaroš z Libče nemohl se po jiném statku psáti, než po tvrzi a nynějším městy *Liběč* (Liběč) u Chotěboře,<sup>171)</sup> neboť krom tohoto statku kvetly v Čechách jen ještě tři osady jména Liběč, avšak v krajích, kde nežili ani vladykové ze Svojkova ani vladykové z Chlumu erbu stupně. Liběč u Chotěboře v kraji Čáslavském byla naproti tomu blízká tamním sídlům jak Lacenboků, tak i Kepků. Z dějin této osady je známo, že patřila až do r. 1420 nedalekému klášteru *Vilémovskému*.<sup>172)</sup> Byl-li tedy Jaroš z Ledče vskutku bratrem Petra Kepky z Chlumu a z Turovic, pak byl asi i synem Henzlina ze Svojkova a z Chlumu a bratrem téhož třetího syna Viléma Kepka ze Svojkova, jenž podle dřívějších vývodů se po r. 1404 psal „z Ostružna“ patrně podle svého tehdejšího sídla „Ostružno“, rovněž u Chotěboře a držel dvě vsi v *Mateřově* vedle lenních statků Lacenboků u Pardubic, kteří pak po něm tyto dvě vesnice buď zdělili anebo koupili.<sup>173)</sup> O bratřích Jarošovi a Vaňkovi Mutinovi z Chlumu máme řadu zpráv, ale v žádné z nich není přesně vystiženo, ke které pošlosti rodů vladyk z Chlumu příslušeli. Nejdříve se připomíná Jaroš z Chlumu, a to 23. dubna 1406, v listu slavného Jindřicha Lacenboka z Chlumu, když týž jako pán na hradě

<sup>171)</sup> Palackého Popis, str. 209, Sedláčkův Slov., str. 530.

<sup>172)</sup> Sedláčkův Slov., str. 530. Klášter Vilémovský měl řadu vladyků a zemanů ve svých službách.

<sup>173)</sup> Přír. vývody roč. II. 68.

Potštýně obdaroval své tamní poddané města Kostelce n. O.<sup>174)</sup> Jaroš je v této listině uveden co Jindřichův svědek s titulem „*Jaroš z Chlumu a z Vrbky*“. Soudili jsme, že příslušel k odbočce Lacenboků, avšak nápadné nám bylo, že není ani v textu listiny nazýván Lacenbok, jak se Jindřich psal, a byli titulováni všichni dokázání tehdejší potomkové zakladatele hradu Lacenbok.<sup>175)</sup> Tvrz ve Vrbce nepatřila též Lacenbokům, nýbrž, jak dříve (str. 55) bylo pověděno, Mstidruhovi III. z Chlumu, jenž ji r. 1353 prodal a na pozůstalost svého otce Mutiny I. z Chlumu v Dobrovici a Vinařicích přesídlil. Vrbku drželi pak docela cizí rodiny.<sup>176)</sup> Přesto pokládali jsme za možné, že dotčený Jaroš byl neznámým nám odjinud synem nebo vnukem onoho Dobrovického Mstidruha III. z Chlumu, že měl po něm na Vrbce ještě nějaké pohledávání. Tomu odpovídala i pečeť Jarošova bratra *Vaňka* Mutiny z Chlumu, již popisuje Sedláček<sup>177)</sup> a která vykazuje starý erb Chlumů se stupněm, jehož sice užívali i Lacenbokové, ale, *pokud víme*, nikdy vладыkové ze Svojkova, z Chlumu a z Turovic.<sup>178)</sup> O Vaňkovi Mutinovi a jeho bratru Jarošovi z Chlumu byla zmínka již na str. 58. Tam bylo uvedeno, že oba drželi tvrz a ves Čachovice u Benátek a Dobrovic ve farnosti Rejšické a že odtamtud r. 1450 opověděli Sasům. V boji proti Sasům stál *Vaněk* Mutina z Chlumu již rok před tím, neboť 13. ledna 1449 podepsal s Jindřichem (Kepkou) z Chlumu opovědný list, jímž Jiří z Poděbrad se svými jednotníky vypověděl válku Fridrichovi králi Saskému.<sup>179)</sup> Není tedy pochyby, že Vaněk Mutina z Chlumu a Mutina z Chlumu, bratr Jaroše z Chlumu v Čachovicích, byli totožní a že tento Čachovický Jaroš byl též Jaroš z Chlumu, který v l. 1444—1448 stál vedle Václava Mutiny z Chlumu, Vaňka Mutiny z Chlumu, Herše z Chlumu a Jindřicha Kepky z Chlumu, v táboru Jiřího z Poděbrad před Prahou, jak shora bylo pověděno.<sup>180)</sup>

Někdejší zasloužilý český rodopisec *Jakubička*, notář ve Voticích, k jehož znakové sbírce se často odvolávali Martin Kolář i dr. Aug. Sedláček, udává ve své rodopisné sbírce, dnes chované v Č. zemském archivu, že „*Mutina z Chlumu*“, tudíž patrně Vaněk Mutina z Chlumu, držel r. 1440 statky Lukavec a

<sup>174)</sup> Tadra: Soudní akta konsistoře Pražské, III, 310.

<sup>175)</sup> Přír. vývody na str. 66—68, roč. II.

<sup>176)</sup> Sedláčkův Slov., str. 981, a viz i téhož Hradý.

<sup>177)</sup> Sedláčkova Heraldika II, 135.

<sup>178)</sup> Pečetě Petra Kepky z Chlumu a z Turovic a jeho synů Václava Mutiny a Petra bohužel neznáme.

<sup>179)</sup> Archiv Český V, 273—275.

<sup>180)</sup> Viz napřed pozn. 166, 167, 168.

Chrast,<sup>181)</sup> ale neudává, které z těch četných českých osad jména Lukavec a Chrast to byly a nelze nám tedy z této zprávy mnoho vyvoditi.<sup>182)</sup> Podobně nemůžeme i z jiných udání Jakubičkovy sbírky co určitého dovozovati, tak na př. ani z jeho záznamu, že r. 1420 seděli bratři Jaroš a Jan z Chlumu na Zahrádce a Opočně.<sup>183)</sup> Porovnáme-li však všechny shora citované zprávy mezi sebou, zdá se nám pravdě nejpodobnější, že posléze připomenutí bratři, Jaroš a Jan z Chlumu, náleželi k pošlosti Lacenboků, o jejichž konečných osudech ještě řeč bude, kdežto bratři Jaroš a Vaněk Mutina z Chlumu příslušeli spíše k rozrodu vladyk ze Svojkova, z Chlumu a Turovic, při čemž arcíř předpokládáme, že Vaněk již neužíval původní erb svých otcovských předků (lva), nýbrž že si oblíbil erb svých předků po přeslici, k jejichž heslu „z Chlumu“ se tolik jiných soudobých potomků bývalých vladyk ze Svojkova vrátilo. Do rozrodu těchto vladyk počítáme i *Herše* z Chlumu, jenž r. 1448, jako Václav Mutina, Jaroš a Vaněk Mutina z Chlumu k jednotníkům pana Jiřího z Poděbrad náležel. Po našem soudu byl to týž *Hereš* z Chlumu, jenž v l. 1418—1419 na Rakově u *Sobotky* v Bydžovsku seděl (přir. vývody v pozn. 277). Čachovičtí bratři Jaroš a Mutina byli pravděpodobně jeho synové, on sám ale zdá se býti totožný s *Heršem*, osedlým v l. 1389—1400 na olomouckém manství v Čivici u Pardubic (viz roč. II. 68). Jeho tamní společník Vilém byl patrně týž Vilém Kepka, který se „z Ostrožna“ psal a statky Matěrov u Pardubic držel (viz str. 68, 70—72), pak ale po bratru Janu Kepkovi z Chlumu na téhož pozůstalé statky Svojkov a Heřmanice se táhl. Dle toho by *Hereš* byl, tak jako Jaroš z Libče (viz str. 75—76), další nám dosud neznámý syn Henzlina ze Svojkova a z Chlumu, snad nejstarší syn tohoto, ještě za živobytí svého otce (1389) vybavený.<sup>184)</sup> Přímým potomkem téhož Henzlina byl určitě Jindřich *Kepka* z Chlumu, onen další člen Poděbradské Jednoty (viz str. 75—76), ačkoliv jeho pečeť neznáme. To dokazuje již jeho příjmení „Kepka“<sup>185)</sup> ve spojení s přídomkem „z Chlumu“. Jakubička má ve své sbírce náčrtky několika rodokmenů vladyk jména „z Chlumu“ a v jed-

<sup>181)</sup> Zemský arch. Sběrka Jakubička II, heslo „z Chlumu“.

<sup>182)</sup> Tamtéž. Jakubička prameny svých výpisků bohužel neudával.

<sup>183)</sup> Tamtéž.

<sup>184)</sup> Za starých dob bylo u nás obyčejem, že nejmladší a dosud nezaopa třený syn dědil statek, v jehož držení otec v době svého úmrtí byl.

<sup>185)</sup> Příjmení Kepka nebyla žádná chvalná přezdívká, neboť „Kep“ znamenalo člověka bláznivého, hloupého. (Přir. Jungmannův Slov. a Kottův Slov. I, 684.) Přezdívkou tu jistě nedostal teprv Jan Kepka, nýbrž spíše již jeho otec „Vňouček“ Henzlin.

nom z nich je udáno, že Václav Mutina z Chlumu, manžel Anny z Lichtenburka, měl bratra „Jindřicha *Lacemboka*“ a tento syny *Vaňka* a *Hynka*, z nichž poslední seděl prý v *Potštýně*. V témže náčrtku se povídá, že otec Václava Mutiny a Jindřicha Lacemboka byl Petřík z Chlumu a tento že byl syn Hynka z Chlumu na Dobrovicích, dále že Petr měl prý bratra Alexandra nebo Alše.<sup>186)</sup> V tom je asi něco pravdy, ale i něco omylu. Je zcela možno, ba pravděpodobno, že Václav Mutina měl krom dříve uvedeného mladšího bratra Petra (viz str. 75) ještě jiné bratry, snad nevlastní, nebo bratrovce, z nichž se jeden jmenoval Jindřich, a to byl asi onen Jindřich z Chlumu, jenž si někdy přidával příjmení Lacembok, jindy zase jméno Kepka, ono příjmení snad proto, že pocházel od nějaké sestry slavného Jindřicha Lacemboka. V deskách dvorských<sup>187a)</sup> čteme totiž jisté svědectví z r. 1460, týkající se zboží kláštera Svidnice, který založil první Lacembok, Jaroš, otec Jindřichův (viz str. 65). V tomto „svědomí“ se praví, že Jaroš, který stavěl klášter nad Svidnicí, byl též pánem tohoto zboží. Po něm že tam vládl jeho syn Jindřich Lacembok a po tomto jeho *sestřenec Jarošek*. Kdo byl tedy tento Jarošek? Uvážíme-li, jak vřelé bylo přátelství obou ochránců Husových, Jindřicha Lacemboka a Jana Kepky z Chlumu, a že po téhož bratru Vilémovi Kepkovi z Ostrožna dědili Lacembokové a pak vladykové z Chlumu a Turovic (viz str. 68), a po Lacembocích že následovali na manských statcích u Pardubic zase Kepkové, soudíme, že se sestrou Jindřicha Lacemboka byl oženěn Jan Kepka, jenž po sobě vlastních potomků nezanechal, zato ale několik bratrů měl, z nichž jeden slul Jaroš, řečený z Libče (viz str. 2) a tím dospěli jsme k přesvědčení, že tento Jaroš byl onen *sestřenec*<sup>187b)</sup> slavného Jindřicha Lacemboka a otec dotčeného mladšího Jindřicha Lacemboka Kepky, jednotníka Jiřího Poděbradského.

Úplně neznámý byl dosud i původ onoho *Jiříka Mutiny*, jenž se r. 1384 psal „ze *Skály*“, bez jiného přídomku, neboť i jeho erb nebo pečeť nebyly a nejsou nikomu povědomy. O něm je známo, že r. 1384, spolu s Matyášem Dobrovolským, k rozkazu krále Václava IV. dobyl zámek Žleby.<sup>188)</sup> Tento bohatýrský zá-

<sup>186)</sup> Jakubička anebo jeho pramen ztotožňoval asi omylem Henzlina z Chlumu s Hynkem anebo Heníkem z Chlumu na Dobrovici, pak na Rakově a Čachovicích.

<sup>187a)</sup> DD. XXXIII, 283, Sbírka Sedláčkova.

<sup>187b)</sup> Sestřencem (lat. consobrinius) nazývali Staročeši příbuzné po sestře vůbec.

<sup>188)</sup> Pubitschka: Geschichte Böhmens S. 68.

mek<sup>189)</sup> patřil od r. 1314 Hynkovi, synu Václava z Lichtenburka,<sup>190)</sup> pak jeho vdově Anně, která ho r. 1356 císaři Karlu IV. prodala, ale až do své smrti (kol 1370) ve své moci podržela. Pak jej držel Markvart z Vartenberka, který tehdy také hradem Chlummem u Dobrovice vládl,<sup>191)</sup> a když Žleby byly r. 1388 na něm dobyty zastavil je král Václav IV. často již jmenovanému Štěpánovi z Opočna, jemuž r. 1394 též hrad Lichtenburk, původíště pánů z Lichtenburku, zavadil.<sup>192)</sup>

V ústních a písemných tradicích Matinů (viz str. 78, 58, 26) se vypravovalo, že Matinové Maršovští, kteří od 2. polovice 17. století až do naší doby bývali dosti majetní hospodáři ve vsi Maršově u Police n. Metují, pocházeli od nějakého rytíře Mutiny, který přišel z *Polska* a v Čechách sídlil na hradu Skály u Police n. Metují. Naše dosavadní výzkumy potvrzují tuto tradici jen v tom směru, že tito Matinové byli pravděpodobně, ba skoro jistě, potomkové nějakého rytíře Mutiny z Chlumu z českého rodu na Boleslavsku, Hradecku a Čáslavsku usedlého. Avšak hrad Skály u Police byl sotva sídlem dotčeného Jiříka Mutiny. Hrad ten nazýval se zpravidla „Skály“ (něm. Bischoftein), kdyby se Jiřík byl po něm psal, zněl by jeho přídomek „ze Skal“ a ne „ze Skály“. Nehledě ale k tomu, není v pramenech ani zmínky o tom, že nějaký Jiřík Mutina byl zde kdy pánem nebo purkrabím, anebo s tehdejšími dokázanými držiteli hradu, vladyky Salavy z Lípy<sup>193)</sup> býval nějak ve styku. Pátrali jsme proto, zdali Jiřík Mutina nesesedl na nějakém hradě, tvrzi nebo vsi jména Skála. Těch bylo v Čechách celá řada. Nejznámější z nich jsou Hrubá a Malá Skála u Turnova, Skála u Přestic, pak dvě osady a tvrze v kraji Čáslavském, jedna u Humpolce, druhá u Dol. Kralovic a tvrz, osada a statek Chrást u Chrudimě, staré sídlo biskupů Hradeckých.<sup>194)</sup>

V dějinách těchto hradů a osad nenašli jsme, že by se kdy byl nějaký Mutina po jednom z nich psal, že by jej nebo ji byl držel anebo byl tam purkrabím, ale Skála u Humpolce v Čáslavsku leží nedaleko města Ledče, v jehož okolí hrad Lacenbok, tvrze

<sup>189)</sup> Přír. Sedláckovy Hradky a téhož Slov. str. 1041. Hrad Žleby stál na panství téhož jména v kraji Čáslavském nedaleko Dobrovitova a klášterce Dobrovice (viz str. 65).

<sup>190)</sup> Tento Hynek z Lichtenburka byl děd Hynka Krušiny z Lichtenburka, tchána Václava Mutiny z Chlumu (viz str. 75).

<sup>191)</sup> Přír. Sládečkovy Paměti.

<sup>192)</sup> Přír. vývody na str. 72—73.

<sup>193)</sup> Přír. Sedláckovy Hradky V, 272, Winter: Braunauer Heimatskunde a nový Popis okresu Broumovského ve sbírce Soupis hist. a uměl. památek, sepsaný Cechnerem str. 270—281. Viz však též další pozn. 274.

<sup>194)</sup> Viz Sedláckův Slov. heslo „Skála“.

Sačany a Vrbka stály a Skála u Dol. Kralovic, rovněž v Čáslavském kraji, není dalek tamním sídlům Kepků. Jiřík Mutina ze Skály dobyl Žleby z rozkazu krále Václava IV., byl tedy nejspíše jeho služebníkem nebo manem, rovněž jako jeho společník při dobytí Žleb, Matyáš „Dobrovolský“. Hledali jsme tudíž v pramenech tohoto, ovšem marně, nebo nějaké osady Dobrá Vůle v Čechách není. Manem královským byl však r. 1397 Matěj na tvrzi Dobrém Poli u Kostelce n. Č. L. a po něm ještě také jakýsi Jan r. 1405,<sup>195)</sup> tudíž na témže *Dobrém Poli*, který potom patřil Václavu Mutinovi z Chlumu a Turovic. Soudíme tedy, že Jiřík Mutina ze Skály pocházel z rodu vladyk ze Svojkova a z Chlumu a že jeho společník při dobytí Žleb se nejmenoval „Matyáš Dobrovolský, jak jeho jméno je otiskováno v Pubitschkových Dějinách českých, nýbrž že to byl král. man Matěj Dobropolský. Jiřík Mutina byl asi také purkrabím na nějakém královském statku, ale na kterém?

Dříve bylo pověděno (viz str. 70—71), že r. 1320 vládl hradem Lipnice v Čáslavsku Mutina z Dražic, bezpochyby blízký příbuzný Dobrovických pánů z Chlumu a pánův z Citova, Radovešic, potom usedlých i na hradě Svojkově u Haidy. Mutinovi z Dražic byl tento hrad Lipnice zabrán a král Jan postoupil ho Jindřichovi z Lipého, v jehož rodu trval hrad v zástavě až do doby císaře Karla IV. Tento ho zastavil Bočkovi z Poděbrad, ale král Václav IV. dal ho r. 1379 Vítkovi z Landšteina, který pak hrad se svolením královým od Bočka dědičně vykoupil. Hrad Lipnice byl tedy ještě r. 1389 hradem královským, úředníci, purkrabí hradu byli královští manové.<sup>196)</sup> Nedaleko hradu Lipnice stála ale ona tvrz a ves Skála u Humpolce a byla protož později (1556—1561) k Lipnici přidělena.<sup>197)</sup> Co z toho všeho vyvozujeme? Jiřík Mutina ze Skály z r. 1384 seděl na Skále u Humpolce a Lipnice a dostal své příjmení Mutina asi po Mutinovi z Dražic, tvrz a ves Skálu snad za službu od krále nebo od pana Bočka a původem svým byl pravděpodobně nejbliž Henzlinovi ze Svojkova a Chlumu a jeho potomkům a strýcům v Čáslavsku a Hradecku, kteří po něm příjmení Mutina dědili. Nedržel on snad i ony Turovice, po nichž se pak psali potomci Henzlinovi: Petr Kepka, téhož bratr Jaroš z Libče a syn Václav Mutina z Chlumu a Turovic?

Tím dospíváme ke druhé dosud záhadné, ale veledůležité otázce, kde ležely tyto Turovice a jak se dostal Petr Kepka

<sup>195)</sup> Sedláčkův Slov. str. 139.

<sup>196)</sup> Tamtéž str. 546.

<sup>197)</sup> Tamtéž str. 799.

z Chlumu v část toho statku, když ještě v l. 1431—1433 v Turovici seděl (viz str. 74, 75). Někaké osady tohoto jména v Čechách *není*. Známe zde jen několik osad jména *Turov* a jednu ves *Turovec*, tuto u Táboru, která patřila od r. 1318 až do r. 1647 městu Táboru a nebyla nikdy sídlem vladycím.<sup>198)</sup> Jiná ves *Turov* kvetla, dle udání Palackého, u Chroustovic a Lužic v kraji Chrudimském,<sup>199)</sup> avšak o ní jsme v jiných pramenech nenašli zmínky a také Sedláčkův Slovník místop. ji vůbec neuvádí. Třetí ves jména *Turov* bývala u Stoda v kraji Plzeňském, náležela klášteru Chotěšovskému a zpusťla již v 14. stol.<sup>200)</sup> Čtvrtá konečně ves Turov byla ze všech nejznámější a pro nás nejnadějnější. Tato kvetla v kraji Hradeckém mezi Borohrádkem a Opočnem, kdež se strhla r. 1308 ona bitva s Němci (Šváby), o níž vypravuje Dalimil ve své kronice.<sup>201)</sup> Po tomto Turovu psali se v l. 1318 až 1325 vladkové Ješek a Pillung z Turova,<sup>202)</sup> r. 1384—1389 jakýsi Ctibor,<sup>203)</sup> pak 1409—1410 Vítek z Turova,<sup>204)</sup> jenž si osoboval také právo k Plotišti<sup>205)</sup> a který byl jediný nám známý držitel Turova, jenž v l. 1402—1419, když vykonával své podací právo ke kostelu ve vsi Konarovicích u Kolína, se psal „z *Turovic*“.<sup>206)</sup> Jeho nástupcem na Turově byl *Matejna* z Turova, *první Matejna*, jehož *vůbec známe*. Týž podepsal a zpečetil r. 1415 stížný list českých pánů a vladků, poslaný do Kostnice. Seznam na listu vyjmenovaných šlechticů byl již několikrát vytištěn,<sup>207)</sup> ale sotva vždy dle originálu, nýbrž z prvního starého otisku. Ve všech těchto seznamech je jméno Matejnovu mylně otištěno, praví se v nich, že onen vladka z Turova se nazýval „*Materna*“, a sám Sedláček píše ve svém Místopisném Slovníku, že Turov držel r. 1415 *Materna*, ačkoliv se tento pán na Turově v jiných pramenech nepřipomíná.<sup>208)</sup> Po našem úsudku stojí však v originálu „*Matejna*“.<sup>209)</sup> Kdo originál po prvé opsál a dal do tisku, nečetl jméno *Matejna* správně, nýbrž, poněvadž se v 15. a začátkem 16. stol. písmeno „r“ psalo podobně jako zkrácené „y“,

<sup>198)</sup> Sedláčkův Slov. str. 909.

<sup>199)</sup> Palackého Popis kr. Č. str. 159.

<sup>200)</sup> Sedláčkův Slov. str. 209.

<sup>201)</sup> Fontes rerum, Boh. III, 212.

<sup>202)</sup> Sedláčkova sbírka heslo „Turov“.

<sup>203)</sup> DD. XIII, 2 a Sbírký Sedláčkova i Palackého.

<sup>204)</sup> Sbírký Sedláčkova.

<sup>205)</sup> Sbírký Sedláčkova a viz též DD. XIV, 279.

<sup>206)</sup> Sbírký Sedláčkova a téhož Slov., str. 150 (Konarovice).

<sup>207)</sup> Viz na př. Archiv Český III, 187—190 a nejstarší roč. Časopisu Nár. Musea.

<sup>208)</sup> Sedláčkův Slov., str. 909.

<sup>209)</sup> Pečeť Matejnova je bohužel utržena, jako mnohé jiné.



totiž „y“, četl ho za jméno tehdy i později častěji užívané, za jméno Materna. Jsme přesvědčeni, že nejsme s naší opravou na omylu; neboť vše ukazuje k tomu, že onen Materna, recte Matejna z Turova byl na Turově předchůdce pozdějších vladyk z Chlumu a Turovic.

Nejstarší dosud známí držitelé tohoto Turova z l. 1318—1325 Ješek a Pilung nebyli asi *přímí* předkové Materny recte Matejny z Turova z r. 1415, ba ani Ctibor to nebyl, jenž na Turově seděl v l. 1384—1389 a jehož tamní pozůstalost byla r. 1389 dvorským soudem bez odporu jiných výprosníků přiřknuta nějakému *Ondrášovi* (Ondřeji).<sup>210)</sup> Vítek z Turnova byl pravděpodobně Matejnův příbuzný, ale určitě ne jeho předek po meči, neboť pečeť Vítkova se dochovala a vykazuje na štítě erbovním *kozí hlavu s krkem*.<sup>211)</sup> Kdo po Matejnovi („Maternovi“) na Turově vládl, o tom nevypravuje ani Sedláček ani jiný pramen. Poněvadž se však Petr Kepka z Chlumu s bratrem Jarošem z Libče a se synem Václavem Mutinou krátce po Matejnovi (1415), totiž již v l. 1416—1433 psali „z Turovic“ a „seděním v Turovici“, není po našem soudu pochyby, že po Matejnovi následoval na Turově Petr Kepka bezprostředně.<sup>211a)</sup> Avšak i to není bez záhady. Na stížním listu českých pánů a vladyk poslaném r. 1415 do Kostnice, čteme vedle domnělého Materny z Turova jméno Petra *Hechta* z Turova.<sup>212)</sup> Josef Pilnáček, autor často již citovaného díla „Staromoravští rodové“,<sup>213)</sup> pokládá tohoto Petra za příslušníka *moravských* vladyk z Turovic a Dřevohoště, kteří se psali po dvou starých osadách těchto jmen na Moravě, nyní ležících v okrese Bystřice pod Hostýnem, kde se prý nalézala i ona Lhota Houserova, na níž seděl námi dříve již připomenutý Jan Lacenbok, syn Václava Lacenboka. O této Lhotě bylo však na str. 68—69 pověděno, že dle Palackého a Sedláčka neležela na Moravě, nýbrž v Čechách u Nového Rychnova. Naproti tomu má Pilnáček pravdu s tou moravskou Turovicí. Na Moravě v okrese Bystřice pod Hostýnem kvete dodnes ves zvaná Turovice a v jejím sousedství i ves Dřevohoště.<sup>214)</sup> O těchto

<sup>210)</sup> DD. XIII. l. 2, Archiv Český XXXI, 15, Sbírka Sedláčkova heslo „Turov, Turovice“.

<sup>211)</sup> Sedláčkova Heraldika II, 250. Přir. k tomu vývodu na str. 16—19.

<sup>211a)</sup> DD. XXI l. 21, 100, 99, XXX l. 291, Archiv Český III 303, 503, 508, 536, 550.

<sup>212)</sup> Archiv Český III 187—189—190, Časopis Nár. Musea roč. 1834, str. 333 (článek Palackého). V obou těchto tištěných seznamech píše se přídomek „Materny“ i Petra Hechta „z Turovic“.

<sup>213)</sup> Pilnáček: Staromor. rod. str. 52 a j.

<sup>214)</sup> Ottův Nauč. Slov. XXV 944, Ortsverzeichnis des Markgrafentums Mähren (Brno 1872), str. 31.

moravských vladycích z Turovic vypravuje Pilnáček v témže svém díle na str. 52: že na Moravě žili v druhé polovici 14. stol. čtyři bratři, kteří se psali „z Turovic“, *Hereš, Jan* neboli *Ješek, Ondřej* a *Jiřík*. První tři z nich drželi v l. 1360—1397 různé zboží v Turovicích a Dřevohosticích, nejstarší bratr Hereš roku 1405 též sousední ves v Lipové, kdežto sídlo nejmladšího bratra Jiříka známo není. Z pečeti prvních tří bratrů nelze rozpoznati, jakého znamení užívali ve svém erbovním štítě, neboť pečeti r. 1368 jen klenotem svého erbu, odznakem přilby nad štítem a odznakem tím byla *štíka*.<sup>215)</sup> Stříbrnou štiku na štítě i nad helmou měli čeští vladkové Hechtové z Rosic.<sup>216)</sup> kteří se psali po Rosicích u Pardubic, a jelikož s těmito Hechty byl buď sešvagřen nebo po přeslici spříbuzněn moravský vладыka Bernart ze Slavňova, jinak z Šicendorfu, psal se též také Hecht, změnil svůj původní erb (kolo) a užíval kola jen na štítě, nad helmou ale co klenot štiku.<sup>217)</sup> Z toho soudil Pilnáček a soudíme i my, že dříve dotčení bratři z Turovic, kteří svůj neznámý původní erb podobně změnili, byli s Bernartem Hechtem ze Slavňova také spříbuznění. Tomu ještě nasvědčuje, že Hereš z Turovic dal jednomu ze svých synů jméno Bernart, což patrně po Bernartovi Hechtovi ze Slavňovic a že si pak jiný syn téhož Herše, *Petr* z Turovic, někdy přidával příjmení „Hecht“.<sup>218)</sup> To byl nad vší pochybu onen Petr Hecht z Turova, neboli z Turovic, jenž je vedle Matejny z Turova jmenován na stížním listu českých pánů a vладыk zaslaným do Kostnice.

K tomu všemu musíme ale i uvážit, že s Bernartem Hechtem ze Slavňova byl, jak již na str. 67 je podotčeno, sešvagřen také slavný Jindřich Lacenbok z Chlumu, jenž vyplatil anebo upravil r. 1405 po Bernartově smrti jeho vdově Anežce z Šunvaldu věno. Co lze z toho všeho vyvoditi? Jak je na jedné straně jisto, že čeští vладыkové z Chlumu a z Turovic se psali po *českém* Turovu v Hradecku, tak pravděpodobné je, že byli v nějaké pokrevní souvislosti s moravskými vладыky z Turovic, s držiteli to moravských Turovic.<sup>219)</sup>

<sup>215)</sup> Viz též Sedláčkovu Heraldiku II, 324. Sedláček datuje pečeť z l. 1360—1369 a přidává druhému bratru z Turovic, Ješkovi, „příjmení „*Sysel*“.

<sup>216)</sup> Viz Pilnáčkovu dílo str. 389 a Sedláčkovu Heraldiku II, 317.

<sup>217)</sup> Pilnáček: Staromor. rod. str. 266, Sedláčkovu Herald. II, 288, 317.

<sup>218)</sup> Dle udání Pilnáčkova měl Hereš z Turovic čtyry syny: Zikmunda, Jana, Bernarta a Petra. Zikmund a Jan seděli prý na Lipové, tamtéž roku 1418 i Bernart a Petr v l. 1413—1418 držel prý Chylec a přidával si tehdy příjmení „Mejdlo“.

<sup>219)</sup> Že Petr Kepka z Chlumu seděl na *českém* Turově, potom též Turovice zvaném a nikoliv na moravských Turovicích, dokazují jeho ostatní

Přímých dokladů pro tuto domněnku ovšem nemáme, avšak nebude snad bez užítu, ohlédneme-li se i po tom, jak byly jiné odbočky rodu Dobrovických pánů z Chlumu s těmito a s vladky z Chlumu a z Turovic spříbuzněny. Již na str. 55 byla zmínka o tom, že za takové odbočky byly za doby Paprockého a pak i od našich novodobých rodopisců, Sedláčka a Koláře, vždy uznávány Lacenbokové a Služští z Chlumu, Litobořští a Ratibořští z Chlumu, Veselikové z Chlumu a Všejanští z Chlumu. O jejich původu a nejstarších předcích nebylo dosud nic určitého známo. Paprocký vypravoval, že Ctibor z Chlumu byl otcem čtyř synů, z nichž jeden založil hlavní větev rodu (Dobrovickou ratolest), druhý (Jan) že byl praotec Služských z Chlumu, třetí předek Litobořských a čtvrtý že byl první z rodu, jenž držel Všejany.<sup>220)</sup> Patrně z Paprockého opsál to i Jakubička do své rodopisné sbírky.<sup>221)</sup> Jiný starší český rodopisec, hrabě Dobřenský, udává jako nejstarší předky Služských rovněž nějakého Ctibora, o němž prý zjistil, že seděl v l. 1369—1389 ve Slivně a že měl ve Slivně v l. 1379 společníka jména *Vítka* a od tohoto prý pocházel *Zachař I.* ze Slivna, jenž byl v l. 1384—1411 jeho dědicem ve Slivně a jehož soujmenný syn koupil statek Sluhy a založil rod Služských z Chlumu.<sup>222)</sup>

Sedláček píše, že zakladatelem větve Služských byl Zachař z Chlumu, a že týž koupil Sluhy, farní ves a tvrz u Brandýsa nad Labem r. 1456.<sup>223)</sup> Že však tento Zachař byl v té době ještě v držení nějakého zboží ve Slivně, dokazuje listina z 27. února 1466, kterouž Zachař z Chlumu dědictví své v Slivně, Borci a Všelisech prodal Milotovi z Hrušova.<sup>224)</sup> Stopovali jsme posloupnost tohoto Zachaře z Chlumu až do doby jejího vymření koncem 17. století. Nebyli mezi jejími potomky lidé zvláště vynikající, avšak zámožní, drželi řadu deskových statků (Konětopy, Tuchoměřice, Sukdol, Chraštany, Klecany, Čičovice, Větrušice a j.) a byli stále v příbuzenském styku se starými rody vladckými. Jméno Mutina neužíval ani jeden z tohoto odvětví, zato se v jejich posloupnosti nápadně dědilo osobní jméno Ctibor, jak se zejména nazývali syn, první a třetí pravnuke onoho Zachaře, který

sídlá v Čechách: Běrunice, Nový Chlumeck a Tuchon, t. j. Tuchon u Mělníka).

<sup>220)</sup> Paprockého *Diadochus* II, str. 178—181.

<sup>221)</sup> Jakubičkova sbírka v č. zem. archivu, krabice II.

<sup>222)</sup> Dobřenského sbírka v témže archivu.

<sup>223)</sup> Sedláčkův *Slov.* str. 814.

<sup>224)</sup> Viz opis této listiny v č. zem. archivě v rejstříku k opisům z cizích archivů svazek „Chlum“.

r. 1456 tvrz Sluhy získal.<sup>225</sup>) Jméno Ctibor bylo v jejich rodě jaksi nad obyčej památné a to dovoluje domněnku, že udání Paprockého a Dobřenského nebyla zcela bezpodstatná. Dále není pochyby, že právě ještě otec prvního nabyvatele tvrže Sluhy, Zachař ze Slivna, byl v užším příbuzenském styku s Václavem Mutinou z Chlumu a z Turovic, neboť týž zastavil r. 1447 jemu a jinému strýci, Slaviborovi z Turovic,<sup>226</sup>) své zboží v Dobrém poli.<sup>227</sup>) Tážeme se proto, nebyl snad onen nejstarší předek Služských, Ctibor ze Slivna z l. 1369—1389 totožný s Ctiborem, jenž v l. 1384—1389 seděl na Turově v Hradecku? Nápadná je aspoň shoda letopočtů a nejen to. Na českém Turovu následoval Ctiborovi *Vítek* z Turovic a Ctibor ze Slivna měl dle udání Dobřenského na svém statku ve Slivně společníka *Vítka*, jenž byl prý otec Zachaře ze Slivna. Což se pak *Litoborských* z Chlumu týče, je v dosavadních výzkumech o jejich původu a začátku vystižen jeden moment, který silně připomíná na český Turov a moravské Turovice. Tvrz Litoboř u České Skalice v Náchodsku, kolébka Litobořských, stála nedaleko starší soujmenné vsi, byla ale vystavěna teprve, když tuto ves a sousední osadu Hoříčky získali vladykové z Chlumu, kteří si tvrz postavili na vysokém vrchu, jenž, jak se zdá, za jejich doby dostal název *Turov*,<sup>228</sup>) po čemž pak ves Litoboř slula „Litoboř na Turyně“.<sup>229</sup>) Na téže vysočině neboli „hoře“ vznikla totiž časem ještě jiná usedlost, zvaná Turín (neboli Turyn), která však záhy zpustla, načež ji r. 1558 tehdejší náchodská vrchnost<sup>230</sup>) rozprodala svým poddaným, mezi jinými též tehdejším předkům hronovského rodu Jirásků.

<sup>225</sup>) Přír. zápisky o rodu Služských z Chlumu ve sbírkách Jakubičky, Dobřenského v č. zem. archivě, dále ve sbírkách Palackého a Rybičky v Arch. Nár. Musea a Ottův Nauč. Slov. XXIII, 482, Meraviglia: Böhm, Adel v Siebmachers Wappenbuch a j.

<sup>226</sup>) O Slaviboru z Turovic viz napřed vývody na str. 75 a násl. pozn. 227.

<sup>227</sup>) Slavibor z Turovic (přír. o něm str. 75), byl podle Jakubičkových záznamů synovec Václava Mutiny z Chlumu a z Turovic, syn téhož mladšího bratra Petra II. z Turovic, který se také „z Chlumu“ psal a jehož synové byli asi tři bratří z Chlumu, o nichž je zmínka též v latinském vydání starých desk zemských (Reliquiae tabul. terrae Boh. I, 107). Nazývají se tam *Stembor* (= Slavibor) Věno (Vaněk) a Vilém a žili ještě r. 1454. V týmž pramenu (Reliquiae tab. II, 192) se připomíná k r. 1441 také jakýsi Jan „Chiba“ (recte Chepka, Kepka) z Chlumu a z Kralovic (Dol. Kralovic).

<sup>228</sup>) Přírov. mapu Náchodska vydanou učitelem Metodějem Jiráskem v Náchodě. O této lesnaté hoře Turov píše též zvěčnělý Mistr Alois Jirásek.

<sup>229</sup>) Archiv Nár. Musea. Sbírka F krabice č. 136: zápisy P. Rojka.

<sup>230</sup>) Tamtéž a přír. výpisky z Náchodského urbáře č. III, v zápisích prof. Jandery v Hořici a Jičíně, částečně opsaných pro č. archiv zemský.

Stará ves Litoboř náležela původně k hradu Žernovu u České Skalice, jenž byl více znám pod svým německým názvem Riesen-burg (Ryzmburk).<sup>231)</sup> Hradem tímto vládli od 13. století jeho zakladatelé páni, později vladkové z Ryzmburku erbu třemene. Tito dědili po Mutinovi z Kostomlat též hrad Vřeštov u Hořic (viz napřed str. 52), ježž roku 1348 na svůj díl ujal Vojek z Ryzmburku, kdežto jeho bratr Aleš hrad a panství Ryzmburk podržel.<sup>232)</sup> Potomci Alšovi dostali se ale koncem 14. století i v držení Vřeštova. Panství Ryzmburské bylo potom na více dílů rozděleno. Jeden z těchto dílů tvořily vesnice Litoboř, Hoříčky a jiné vůkolní osady. Roku 1369 náležel tento díl Janovi z Ryzmburku a r. 1372 Ličkovi z Ryzmburku.<sup>233)</sup> Tomuto následoval v držení dílu Litobořského Beneš z Ryzmburku, jenž původně na Ryzmburku své sídlo měl, kdežto jeho bratr Aleš z Ryzmburku na hradě Vřeštově sídlil. R. 1388 koupil si však Beneš nové sídlo a to statek Krčín u Nového Města n. M. a žil tam.<sup>234)</sup> Svůj podíl Litobořský z panství Ryzmburského postoupil po r. 1404 *Hanušovi z Chlumu* a ponechal si z tohoto dílu jen nějakou vesnici a společné podací právo ke kostelu v Hoříčkách. Právo toto vskutku také r. 1405 vykonával. V dotčném pramenu je Hanuš z Chlumu označen co sídelní pán („*residens*“) na Litoboři a co první patron kostela v Hoříčkách, Beneš z Ryzmburku pouze co spolupatron tohoto kostela.<sup>235)</sup> Hanuš byl tedy první držitel dílu Litobořského, jenž v Litoboři též své sídlo měl a protož není pochyby, že on teprve tamní tvrz postavil.

Hanuš z Chlumu připomíná se v pramenech jako pán na Litoboři od r. 1405 až do r. 1414,<sup>236)</sup> zdá se však, že se tohoto sídla dříve vzdal a to krátce po smrti Beneše z Ryzmburku a Krčina, jenž r. 1411 zemřel a jehož jediný syn Rubín v mladém věku v cizině zahynul.<sup>237)</sup> Krčín ujal pak po Benešovi syn jeho bratra Alše z Ryzmburku, též Aleš zvaný, jenž držel i hrad Vřeštov a byl r. 1433 správcem neboli vladařem král. Českého a r. 1436 nejvyšší písař zemský.<sup>238)</sup> Kdo po Benešovi jeho právo ku kostelu v Hoříčkách u Litoboře sdědil není známo, byla to ale nejspíše jeho nevlastní sestra z prvního lože jeho matky, *Eliška*

<sup>231)</sup> Příř. Sedláckovy Hradý a Slov. a Ottův Nauč. Slov. XXI, 720.

<sup>232)</sup> Sedláckův Slov. str. 982.

<sup>233)</sup> Tamtéž str. 559 a Sedláckovy Hradý V, 52.

<sup>234)</sup> Sedláckovy Hradý V a Ottův Nauč. Slov. XXI, 720—721.

<sup>235)</sup> Archiv Nár. Musea, Sbírka Palackého, heslo Chlum.

<sup>236)</sup> Sedláckovy Hradý V, 52, téhož Slov. str. 551, Ottův Nauč. Slov. XI, 166—167, Sbírka Palackého v Arch. Nár. Musea, heslo Chlum.

<sup>237)</sup> Ottův Nauč. Slov. XXI, 720—721.

<sup>238)</sup> Tamtéž.

z *Ratibořic*, dcera Vaňka ze Žampachu a z *Ratibořic*, která v nejbližším okolí své sídlo měla. Eliška bývala provdána do rodu pánů z Dubé a z Náchoda a sice za Hynáčka z Dubé, jenž po svém otci Crhovi z Dubé dědil hrad *Wisenburg* u Upice.<sup>239)</sup> Po smrti Hynáčka (1405) spravovala za syna Jiřího z Dubé hrad *Wisenburg*, sama však držela po otci tvrz a statek *Ratibořice* nebo *Ratiboř* u Č. Skalice<sup>240)</sup> a po tomto majetku se psala někdy „z *Wisenburgu*“, někdy „z *Ratibořic*“.

Vzpomínáme zde paní Elišky blíže, protože další a konečný osud Mutinů z Chlumu a jejich potomků Matinů z Náchodska úzce souvisí s jejím osudem a s její vládou na *Wisenburgu* a *Ratiboři*. Shora jsme se zmínili, že Hanuš z Chlumu držel *Litoboř* sice do r. 1414, ale že se pravděpodobně již bezprostředně po smrti Beneše z Ryzmburku a Krčína, svého společníka na *Litoboři*, ucházel o jiné sídlo. Dosud není nic známo o tom, odkud Hanuš pocházel, ke které odbočce rodu vládyk z Chlumu příslušel. Po důkladném a neustálém prozkoumání a porovnání všech v té příčině závažných zpráv dospěli jsme k přesvědčení, že Hanuš byl totožný s Janem Lacenbokem z Chlumu, synem Václava Lacenboka, o němž jsme jednali na str. 67. Tam bylo řečeno, že Jan a jeho starší bratr Jindřich byli v l. 1397—1404 ještě nezletilí, že však brzo potom dorostli, manské statky od biskupství olomouckého získali a Jan že žil r. 1412 ve Lhotě Houserově, již Pilnáček na Moravě u Bystřice pod Hostýnem tušil, avšak Palacký a Sedláček do Čech do krajiny kolem Nového Rychnova v Tábořsku kladli.

Uvěřili jsme Palackému a Sedláčkovi, nyní ale víme, že osada takového jména na Moravě kdysi vskutku kvetla a to tam, kde Pilnáček udává, pročť soudíme, že Jan Lacenbok žil v r. 1412 v této nyní zaniklé *moravské* osadě a že se v ní usadil, když se po smrti Beneše z Ryzmburku se svým dřívějším sídlem, tvrzí *Litoboří*, rozloučil. Odešel z *Litoboře* k svým příbuzným a to byli vládykové z Turovic na Turovici *moravské* v okrese Bystřice pod Hostýnem. Nejednou byla již řeč o tom (viz str. 67, 10), který Lacenbok z Chlumu to asi byl, jenž měl za manželku Anežku z Šunwaldu, potom choť Bernarta Hechta ze Slavňova a domnívali jsme se, že to byl nejspíše dříve dotčený Václav Lacenbok nebo nějaký nám odjinud neznámý

<sup>239)</sup> Sedláčkovy Hrady V, 33—36.

<sup>240)</sup> Tamtéž V, 52, Sedláčkova Heraldika II, 275, téhož Slov., str. 758 a Ottův Nauč. Slov. XXI, 320. *Ratibořice* nebo *Ratiboř* je dnes malá ves při řece Úpici ve farnosti Č. Skalice. Uprostřed krásného parku stojí tam letohrádek a vila prince Schaumburka-Lippe.

bratr slavného Jindřicha Lacenboka, další syn téhož otce Jaroše, zakladatele hradu Lacenbok. Dnes po rozřešení tolika vážných otázek usuzujeme poněkud určitěji: Václav Lacenbok nebyl syn Jindřicha Lacenboka, nýbrž jeho starší bratr a zemřel již před r. 1387, načež se jeho vdova Anežka z Šunwaldu, ze starého panského rodu moravského, provdala prostřednictvím Jindřicha Lacenboka za Bernarta Hechta ze Slavnova, s nímž Jindřich r. 1387 v příčině zajištění jejího věna jednal (viz str. 67). Z tohoto manželství měl Václav Lacenbok ony dva syny, Jindřicha a Jana, kteří v době jeho úmrtí byli ještě nezletilí. Není však vyloučeno, ba dokonce pravděpodobno, že Václav byl otcem ještě jiných starších synů, buď vlastních anebo nevlastních, ze svého prvního manželství, o němž ovšem přímých zpráv nemáme, ale dosti domněnek prameny opodstatněných. Jako Bernart ze Slavnova, Václavův nástupce v druhém manželství, byl vdovcem, když se s jeho vdovou Anežkou z Šunwaldu oženil — Bernartova první manželka pocházela z rodu Hechtů z Rosic u Pardubic — byl i Václav před Anežkou z Šunwaldu již jednou oženěn. Jméno jeho první manželky neznáme, ale vše ukazuje na to, že táž náležela k rodu oněch vladyk ze Svojkova, kteří se po Mutinovi z Kostomlat a Mutinovi z Chlumu ještě za živobytí Václavova počali považovati za strýce Lacenboků z Chlumu a sobě podle toho přidávali i přídomek „z Chlumu“ (viz str. 68—72). Na jiném místě jsme usuzovali, že slavný Jan Kepka z Chlumu měl za manželku sestru Jindřicha Lacenboka, a to z důvodů tam uvedených (viz str. 5), než ještě pravděpodobnější je, že také jeden Lacenbok se oženil s tetou nebo starší sestrou Jana Kepky, a to byl sotva kdo jiný, než Václav Lacenbok, poněvadž právě téhož potomkové dědili po Vilémovi, bratru Jana Kepky. Vilém psal se ze svých bratrů nejpozději „z Chlumu“, dříve (kol r. 1404) po svém statku Ostrožno u Chotěboře a před tím (1389 až 1400) držel s nějakým *Heršem* olomoucké léno v Čivici u Pardubic v sousedství tamních lén Lacenboků, syna a bratra Václava Lacenboka (viz str. 67—68). Jméno onoho Herše v Čivici vyskytá se takřka současně v rodokmenu Dobrovických pánů z Chlumu, ale i v rodě moravských vladyk z *Turovic* (viz str. 10). To nás vedlo k dalším kombinacím. Stopovali jsme ještě během soupisu tohoto rukopisu, zdali bratři Hereš, Ješek a Ondřej na moravské Turovici, jejichž pečetě z l. 1368 (1369) vykazují jen klenot erbu se štikou (viz str. 10), nebyli vlastní nebo nevlastní synové Václava Lacenboka z jeho *prvního* manželství. A dnes můžeme říci, že je to vskutku pravdě velice podobno. Poněvadž znamení v jejich erbovním *štíte* neznáme,

lze předpokládati, že na štítu i nad helmou nosili stupeň Lacenboků, že však klenot změnili po příkladu svého otčima Bernarta Hechta, když se Bernart s jejich macechou Anežkou z Šunwaldu oženil.

Takových příkladů známe ze staré české heraldiky přemnoho. Nyní lze nám také vysvětliti, jak asi moravská Turovice u Bystřice pod Hostýnem souvisela s Turovem, později Turovicí zvaným, v českém Hradecku. Český Turov byl starší než moravský. Bitva se „Šváby“ r. 1308 u českého Turova svedená (viz str. 8) roznesla pověst o něm i do Moravy a tak dostala jedna osada u Bystřice jméno Turovice. Kdo tuto založil, nevíme, avšak r. 1369, když český Turov získal Ctibor ze Slivna, předek Služských z Chlumu, již tu byla a seděli na ni bratři Hereš, Ješek a Ondřej původu neznámého. R. 1390 po smrti Ctiborově hlásil se o jeho pozůstalost v českém Turově jakýsi *Ondrášek* a byla mu dvorským soudem přiřčena (viz str. 9). Tento Ondrášek neboli Ondřej byl ale bezpochyby onen Ondřej z Turovic na Moravě a požadoval ji jako příbuzný Ctiborův a odůvodňoval svou žádost snad také tím, že pochází z moravského Turova, ten ale že právě drží jeho starší bratr Hereš. Ondřej měl od r. 1371 vskutku své sídlo u Turovic v sousední osadě Dřevohosticích. Na českém Turovu se mu to však z neznámých příčin dlouho nezamlouvalo a tak se na Moravu opět navrátil a připomíná se v tamních pramenech až do r. 1397. Jeho nástupcem na českém Turovu stal se Vítek z Komarovic (viz str. 8), jenž byl, jak se zdá, Ctiborův příbuzný po přeslici. R. 1409 činil si z Turova nároky na nějaké zboží Plotiště, ale nepochodil.<sup>241)</sup> 1410 se připomíná naposled co držitel Turovic.<sup>242)</sup> Po něm dostal se na český Turov, tehdy již Turovice zvaný, onen *Matejna*, jehož jméno bylo v opisech dotyčné listiny z r. 1415 chybně psáno a potom i chybně otištěno, takže se čte jako jméno Materna (viz str. 8). Matejna z Turova nebyl ale po našem nynějším rozhledu v příslušných pramenech jistě nikdo jiný než *Jiřík Mutina ze Skály*. O jeho původu bylo již na str. 5 jednáno. Tam jsme vyprávěli, jak asi přišel k příjmení Mutina a že náležel nejspíše k pošlosti Svojkovských. Dnes máme o tom určitější náhled. Jiřík byl nejmladší syn Václava Lacenboka z téhož prvního manželství. Na Moravě se připomíná jen jednou a teprve r. 1385, tehdy co nejmladší bratr Herše, Ješka a Ondřeje z Turovic,

<sup>241)</sup> DD. XIV, 1. 279. Plotiště dostal jiný příbuzný Chlumů, *Mstidruh* z Adlaru, a teprve r. 1433 koupil od něho dvůr Plotiště Jan Veselík z Chlumu, o němž ještě uslyšíme, že byl dědicem Hanušova bratra Jindřicha.

<sup>242)</sup> Sbírka Sedláčкова.



avšak bez přídomku a udání svého sídla.<sup>243)</sup> Když se kol. r. 1410 po Vítkovi uprázdnilo manství v českém Turovu, hlásil se o ně jako bratr předešlého držitele Ondřeje z Turovic a dosáhl, co žádal, an byl beztoho již od r. 1384 král. manem na hradě Skále (viz str. 7). Pohříchu nevíme, kdy Jiřík zemřel, vlastních mužských potomků ale nezanechal, neboť rok po něm (1416) byl pá-nem na Turovu již Petr Kepka z Chlumu, syn Hezline ze Svojkova (viz str. 73). Petrův syn Václav Mutina dostal své příjme-ní patrně po Jiříkovi Mutinovi ze Skály, jehož ostatně rodinné tradice Matinů Maršovských v Náchodsku vždy považovaly za přímého praotce těchto a dovíme se ještě, že tito Matinové svůj původ skutečně od Václava Mutiny z Chlumu vzali. (Viz str. 5—6.)

Avšak vraťme se ještě jednou k osobě Litobořského Hanuše z Chlumu a tažme se, jak se Hanuš dostal k onomu Litoboř-skému dílu panství Ryzmburského a Vřešťovského. Byv mlád a bez prostředků požadoval asi z pozůstalosti po svých předcích Mutinovi z Kostomlat a Mutinovi z Chlumu, do níž se jiní dě-dici obou r. 1356 za mládí jeho otcovského předka Henzlina ne-boli Vňoučka ze Svojkova znovu rozdělili (viz str. 71), svůj díl a vymohl si od bratrů Alše a Beneše z Ryzmburku, že mu postoupili ze spojených tehdy statků Ryzmburk a Vřešťov vesnice Litoboř, Hoříčky a jiné snad ještě osady ve vřkolu (Mečov na příklad určitě). Starost o jeho bratra Jindřicha Lacenboka,<sup>244)</sup> jehož léna na Moravě a v Čechách u Pardubic požadovalo biskup-ství (roku 1410) olomoucké zpět a pak, roku 1411, smrt Beneše z Ryzmburka, přiměly asi Hanuše svého nového sídla v Litoboři se na čas vzdát a ucházeti se o léna Jindřichova. V tom mu však předešel Boček Lacenbok, o němž nevíme jistě, byl-li to jeho mladší bratr anebo, jak jsme dosud zato měli, jeho strýc, syn slavného Jindřicha. Hanuš se proto uchýlil k svým nevlast-ním bratrům, usedlým v Turovici na Moravě a nedaleko jejich sídel, ve Lhotě Houserově, se roku 1412 usadil. Poněvadž se v tomto sídlu dále nepřipomíná, soudili jsme, že na Moravě brzy potom zemřel, avšak on čekal, neznámo kde, na rozhodnutí olo-moucké biskupské stolice a teprve r. 1423, když tato přiřkla léno v Čevici Bočkovi,<sup>245)</sup> vrátil se asi do Náchodska, aby si tam zajistil statek Litoboř. Pověděli jsme již (viz str. 13), že díl tohoto statku držel ještě až do své smrti r. 1411 Beneš z Ryzm-burku, po němž ho spravovala jeho v sousedství, v Ratiboři,

<sup>243)</sup> Viz pramen v Pilnáčkově díle, str. 52.

<sup>244)</sup> Pilnáčkově dílo: Staromor. rodové, a viz napřed str. 10.

<sup>245)</sup> Tamtéž.

sídlící sestra, Eliška z Ratibořic. Tato převzala asi po odchodu Hanuše i správu jeho dílu, pakli jej nekoupila vůbec zpět. Prameny o tom, bohužel, mlčí. Nevíme, kdo po r. 1414 až do r. 1433 na Litoboři seděl a vládl, avšak Hanuš nebyl od svého někdejšího sídla dalek, nejspíše v Náchodě. Neboť od r. 1414 patřil Náchod velikým příznivcům Lacenboků, Bočkoví z Kunštátu a z Poděbrad a jeho synu Viktorinovi, otci pozdějšího krále Jiřího a „slovutný panoš Jan Lacenbok z Chlumu“ stal se služebníkem Viktorinovým v Náchodě, jak dokazuje jím ověřený list téhož ze dne 22. prosince 1425.<sup>246)</sup> Avšak pan Viktorin z Kunštátu a z Náchoda, tehdy též pán na Litici, rok nato zemřel a r. 1427 vládl Náchodem již Jan Holec z Nemošic, o němž jsme dříve slyšeli, že držel od r. 1417 též statek Dobré pole a že se kolem r. 1433 s jeho vdovou Annou z Lichtenburku oženil Václav Mutina z Chlumu (viz str. 75). A co se stalo s Hanušem? Týž, pozbyv své službičky u pánů z Kunštátu v Náchodě, odešel odamtud a usídlil se na panství litomyšlského biskupství, kde od r. 1426 držel dvě malé tvrze ve vsi *Sedlišťkách*.<sup>246a)</sup> Obě tyto tvrze nepatřily ovšem jen jemu, nýbrž i jeho bratru *Jindřichovi*, o němž jsme dosud soudili, že r. 1410 zemřel, kdežto pravdou jest, že byl r. 1410 na svém majetku olomouckých lén ohrožen, protože mu je biskupství olomoucké pro jeho náklonnost k straně královské, utvořené proti Jednotě českých pánů (viz str. 72) chtělo vzít. Sedláček, jenž při veliké své práci o rodopisu *všech* šlechtických rodů českých i moravských neznal a nemohl znáti bližší podrobnosti z dějin těch různých odboček Chlumů, pokládal tyto dva držitele tvrze v Sedlišťkách za syny slavného Jindřicha Lacenboka, byv k tomu sveden hlavně tím, že se oba bratři nazývali v pramenech také Lacenboky po svém otci Václavu, o jehož osudu Sedláček nic bližšího nevěděl.<sup>247)</sup> Avšak slavný Jindřich nezanechal po sobě vůbec potomků vlastních. Bratři Jindřich a Jan Lacenbokové z Chlumu v Sedlišťkách byli synové Václavovi. Onen zemřel v Sedlišťkách kol. r. 1433 a k jeho pozůstalosti hlásili se Jan *Veselík* z Chlumu a jakýsi Oldřich, přídomku neznámého. O Janu Veselíkovi byla zmínka již na str. 16. On koupil 23. října 1434 od na téže stránce dotčeného Mstidruha z Adlaru dvůr Plotiště s vsí Slatinou u Vys. Mýta

<sup>246)</sup> Archiv Náchodský, viz ostatně Ludvík, Památky Národa, str. 56 a Hrášovy Děj. Náchoda sv. I.

<sup>246a)</sup> Připomínáme tu, co již na str. 66 bylo podotčeno, že p. Boček z Kunštátu uzavřel jakousi smlouvu s biskupstvím litomyšlským r. 1407, již zprostředkoval slavný Jindřich Lacenbok, strýc těchto bratrů.

<sup>247)</sup> Přír. Sedláčkovy Hrady II. a téhož Slov. hesla Sedlišťky, Slatina, Plotiště a Sedláčkovu Sbítku.

za 300 kop gr., a to za svědectví Alše z Ryzmburku, správce země České, a jakéhosi Hynka z Chlumu.<sup>248)</sup> O Alšovi z Ryzmburku a z Vřešтова však víme, že to byl synovec Beneše z Ryzmburku na Krčíně, společníka Hanušova na Litoboři a Hoříčkách a i z toho lze poznati, že Jan Veselík náležel k přátelství Hanušovu.

Jindřichův bratr Jan Lacenbok na Litoboři Hanuš zvaný, vrátil se po smrti onoho do Náchoda, aby tam urovnal své právní poměry k Litoboři. Pánem na jeho dílu v Litoboři stal se ale mezi tím (1433) jak se zdá, s jeho a se souhlasem Elišky z Ratibořic a Alše z Ryzmburku jeho strýc Václav Mutina z Chlumu, což bude dále ještě dokázáno. (Viz str. 20). Jemu samému byl zato slíben díl statku Ratibořického. Jan zpeněžil proto r. 1437 i svůj podíl na tvrzích v Sedlístkách, ale uvázání se do slíbeného statku Ratibořického se již nedomáhal. Ratiboř ujal na to r. 1440 jeho syn Jan se slibem, že se tohoto majetku ve prospěch Alše z Ryzmburku vzdá, když se mu podaří, získati si nového sídla. Již r. 1440 zúčastnil se jako držitel Ratibořic sjezdu Čáslavského a r. 1448 s Václavem Mutinou a jinými strýci dobytí města Prahy.<sup>249)</sup> Když Jiří z Poděbrad pak opanoval Náchod, jmenoval ho r. 1456, již jako král Český, svým hejtmánem na Náchodě<sup>250)</sup> a r. 1458 zapsal mu též statek Svate Pole u Opočna v kraji Hradeckém.<sup>251)</sup> Tím pozbyl Jan podle slibu svého všeho práva k statku Ratibořickému, ale udržel se přece ještě nějaký čas v jeho majetku a vyjednal si též s nástupcem Václava Mutiny na Litoboři, aby mu bylo povoleno vystavěti si na hoře Turov malou tvrz, po níž se r. 1464 psal „z Chlumu a z Turovné“. Avšak ještě téhož roku ujal Mutinův mladší syn Jiří, dospěv k svým letům, Litoboř a Aleš z Ryzmburku statek Ratiboř. Jan se ale přesto ještě v l. 1464—1482 dále psal „Ratibořický“. L. 1467 byl nucen svůj úřad hejtmanský v Náchodě postoupiti svému předchůdci v úřadě Mikšovi ze Žampachu<sup>252)</sup> a

<sup>248)</sup> Archiv Český III, 511. O potomcích Jana Veselíka nevíme nic bližšího. Zdá se, že on byl jediným reprezentantem své odbočky. Z jeho pečeti z r. 1434 seznáváme, že užíval erb Lacenboků (Sedláčkova Heraldika II, 135). Shora zmíněný Hynek z Chlumu seděl podle záznamů Jakubičkových v Potštýně a byl prý syn Jindřicha Lacenboka a tento bratr Václava Mutiny. (Přir. vývody na str. 5.)

<sup>249)</sup> Archiv Český I, 257, Sedláčkovy Hrady V, 52, Čas. Č. Mus. roč. 1834, str. 85.

<sup>250)</sup> Archiv Nár. Mus. Sbírka F, krabice 136, zápisy P. Rojka k děj. Náchoda; Hraše: Děj. Náchoda I, 218, Jan Ratibořický z Chlumu psával se pak „kapitán nejjasnějšího knížete pána pana Jiřího krále Českého.“

<sup>251)</sup> Sedláčkovy Hrady V, 52, téhož Slov. str. 757—758.

<sup>252)</sup> Hraše: Děj. Náchoda I, 218.

r. 1482 17. června, když stavové pod obojí kraje Hradeckého, uzavírali jednotu k ochraně své a biskupa Augustina Sanktturínského, byli mezi členy Jednoty Jan Ratiborský z Chlumu a na Svatém Poli a Aleš z Ryzmburku;<sup>253)</sup> krátce na to Jan zemřel,<sup>254)</sup> ale ještě r. 1485 a 1489 se v pramenech jako nebožtík a bývalý pán na Svatém Poli připomíná.<sup>255)</sup> Jan Ratiborský z Chlumu nezanechal po sobě mužských potomků, leda onoho Hynka z Chlumu, o němž Jakubička udává, že seděl v Potštýně, ale tento Hynek byl prý syn Jindřichův, což jistě není pravdou, protože Jindřichovi dědici byli Jan Veselík a Ondřej. (Viz pozn. 248 a str. 16, 18). Mužských potomků ale zanechal Janův soused a strýc na Litoboři, Václav Mutina z Chlumu. Týž držel Litoboř od r. 1433 až do r. 1444<sup>256)</sup> a s Mutinovými potomky byl Jan Ratiborský, jako se svými nejbližšími strýci, pak velice za dobře, o čemž v životopisu těchto více řeč bude.

V pramenech citovaných v pozn. 256 nazývá se Mutina co nový držitel Litoboře pouze „Václav z Chlumu“, ale nehledě k tomu, že za jeho doby nebylo v rodě Chlumů vůbec nějakého Václava,<sup>257)</sup> poznáváme i z celé řady případných okolností, že to nemohl být nikdo jiný než Václav Mutina z Chlumu, syn Petra Kepky z Chlumu a Turovic. On se asi kolem r. 1433 oženil s Annou z Lichtenburka, vdovou Jana Holce z Nemošic, který r. 1427 po Viktorinovi z Poděbrad získal panství Náchodské, ale r. 1432 již nežil — v držení Náchoda mu následoval r. 1432 Jan Bartin z Porostlé. Holcův druhý statek Dobré Pole, jenž mu patřil od r. 1417, dědil jeho syn Hlaváč z Nemošic a strýc Martin Holec, od nichž to Václav Mutina r. 1437 ujal, a do r. 1448 držel. (Viz str. 75). Uvedli jsme již, že se Mutina po své manželce táhl i na Náchod, avšak r. 1437 se Náchoda *zmocnil* Jan Kolda ze Žampachu a tento a jeho syn Jan ml. ze Žampachu zůstali v držení Náchoda až do r. 1454, kdy zase Náchod byl dobyt králem Jiřím z Poděbrad. Téhož předchůdci v Náchodě, Koldové ze Žampachu, byli strýcové onoho Vaňka ze Žampachu, jehož dcera Eliška z Ratibořic byla nevlastní sestrou

<sup>253)</sup> Archiv Český V, 409. Jeho statek Svaté Pole, dnes ves zvaná Klášter po býv. tamním Klášterci, leží na panství Opočnu a její starší držitelé pánové ze Svatého Pole byli strýcové pánů z Opočna, užívavši s nimi téhož erbu. (Viz Sedláčkův Slov. str. 851 a téhož Heraldiku II, Palackého Popis str. 161.)

<sup>254)</sup> DD. XXII, 1. 13.

<sup>255)</sup> Archiv Nár. Mus. Sbírka Palackého, heslo „z Aujezdce 1489“.

<sup>256)</sup> Sedláčkovy Hrady V, 52, Ottův Nauč. Slov. XVI, 166—167, Archiv Náchodský.

<sup>257)</sup> Ani v hlavní ratolesti na Dobrovici, ani v postoupnosti jiných odboček. Václav jmenoval se pouze r. 1387 zemřelý Václav Lacenbok.

Beneše z Ryzmburku a Krčina, ale potomkové Vaňkovi byli se svými strýci na kříž. Václav Mutina měl v Elišce jistě vážnou přítelkyni a protož se mu podařilo, že r. 1433, když se oženil s Annou z Lichtenburku, vdovou Jana Holce, byl od Elišky a Alše z Ryzmburku uznán za oprávněného čekatele na Hanušův díl statku Litobořického. Mutina ho taky ujal a držel, jak cit. prameny potvrzují, až do r. 1448, t. j. až do své smrti. Porovnáme-li to vše s tím, co o Václavu Mutinovi ještě víme a co bylo o něm již dříve (str. 75, 20), uvedeno, překvapí nás úplná schoda těchto dřívějších vývodů s nynějšími. R. 1433 vzdal se Václav Mutina z Chlumu svého dědictví v Turově ve prospěch tehdejší manželky svého otce Petra, své macechy Markéty ze Sobčic. R. 1447 zastavil své „věnné“ zboží v Dobrém Poli (tvrz, ves, dvůr) svým strýcům Slaviborovi z Turovic a Zachaři ze Slivna.

R. 1448 nebyl již v držení Dobropůle. Jako jeho nástupce se tam uvádí k tomuto roku Mikuláš Krabice z Veitmile,<sup>258)</sup> jenž byl nejspíše jeho zeť. On sám tohoto roku asi zemřel, neboť r. 1449 chyběl již v táboru Jednoty Poděbradské a r. 1451 byl určitě nebožtíkem. (Viz str. 76).

Z pramenů shora uvedených nelze vyvoditi, kdo po něm Litoboř nejprve ujal, praví se v nich, že mu v držení Litoboře od r. 1464 následoval Jiřík z Chlumu, který byl všeobecně pokládán za předka pozdějších Litoborských z Chlumu. Než jeho první nástupce na Litoboři byl jeho starší syn Václav z Chlumu, jenž své manželce Kateřině pojistil její věno na příslušenství Litobořském, totiž v Hoříčkách a ve vsi Libnětově,<sup>259)</sup> ale krátce na to zemřel, nejspíše r. 1464, načež statek po něm pozůstalý ujal právě dotčený Jiřík z Chlumu, jeho bratr a mladší syn Václava Mutiny. Jiřík byl r. 1448 ještě příliš mlád a neoženěný, svobodný, i když svá zemská léta již měl. On požadoval pak po smrti bratrově i věno své švagrové Kateřiny (1479). „Rytíř Jiří z Chlumu a na Litoboři“, propustil pak hned po převzetí statku jednoho člověka (poddaného) jménem Pavla ve vsi Libnětově na svobodu a prodal mu v této vsi 6 prutů svobodných a svobodnou rychtu. „Urozený a statečný rytíř Jan z Chlumu a z Ratibořic, seděním na Svatém Poli“, jenž byl též „svobodníkem“ v Libnětově, osvědčil tuto listinu svou pečeti.<sup>260)</sup> Prameny v pozn. 259 citované

<sup>258)</sup> Sedláčkův Slov. str. 139. Do rodu Krabiců z Veitmile provdala se potom jeho vnučka Ludmila z Chlumu.

<sup>259)</sup> Archiv Nár. Musea, sbírka F, krabice 136. Výpisky P. Rojka z urbáře Náchodského č. III., Ludvíkovy Památky Náchoda str. 332—333.

<sup>260)</sup> Archiv Nár. Musea, sbírka F, krabice 136: Výpisky P. Rojky z archivů Náchodských. V urbáři IV panství Náchodského jsou prý v řadě

udávají, že Jiřík držel Litoboř od r. 1464 až do r. 1477, což však není zcela správné, neboť Jiřík držel Litoboř určitě ještě r. 1479, jak dokazuje shora uvedený záznam z urbáře Náchodského, že si r. 1479 jako pán na Litoboři zajistil své právo (jus dotale) k věnu své švagrové Kateřiny, vdovy po bratru Václavovi, pojištěné na Hoříkách, Libnětově a Litoboři. To byl patrně důsledek ujednání, jež předcházelo r. 1464 jeho uvázání se v statek Litoboř po smrti bratra Václava, který vlastní mužské potomky, syny Jana a Arnošta, zanechal a jimž Jiřík díl statku Litoboře musil zaručiti i když nebyli ještě plnoletí. Této úmluvy se zúčastnil bezpochyby i Jan Ratibořický z Chlumu, jenž téhož roku 1464 svůj statek Ratiboř postoupil Alšovi z Ryzmburku,<sup>261)</sup> ale současně ve prospěch Václavových synů se vzdal svého majetku Turyně na hoře Turov, po němž se ještě r. 1464 sám psal.<sup>262)</sup> Statek Litoboř byl pak rozdělen na dva díly. K prvnímu dílu patřily tvrz v Litoboři s půl vesnicí Litoboře, části sousední vsi Libnětova, poplužní dvůr v České Skalici a ves *Zájezd* mezi Skalicí a Ratibořicemi, k druhému dílu náležely usedlost Turyně na hoře Turov, půl vesnice Litoboře, ves Mečov přímo u Litoboře a kostel i ves v Hoříkách.<sup>263)</sup> Není bohužel dokázáno, jak dlouho Jiřík na oné první polovici statku Litoboře po r. 1479 ještě žil, poněvadž se však v pramenech Náchodských potom již více nepřipomíná, je pravděpodobno, že krátce po r. 1479 buď zemřel anebo z Litoboře jinam se odstěhoval. V tom neb onom případě musilo pak dojít k novému rozdělení statku Litoboře a jeho příslušností.

Celý statek Litoboř, krom dvoru v Č. Skalici a vsi *Zájezd*, připadl bratřím Janovi a Arnoštovi, synům po Jiříkovu bratru Václavovi, kteří však v době tohoto rozdílu nebyli ještě zletilí a je možno, že Jiřík, dokud žil, byl jejich prvním opatrovníkem. Kdo pak po jeho smrti nebo po jeho odchodu z Litoboře úřad opatrovnícký nad nimi přijal, není vůbec známo. Zjistili jsme, že Jiřík měl dvě dcery: Dorotu, pak provdanou za Jiříka Karlika z Nežetic,<sup>264)</sup> a Ludmilu, která r. 1505 byla provdána za souseda Hertvíka z váženého občanského rodu v městě Náchodě, kde si tehdy za 52 kop gr. miš. koupila dům, který však

*svobodníků* v Libnětově též uvedeni: Jiřík z Chlumu seděním na Litoboři a Jan z Chlumu a z Ratibořic, seděním na Svatém Poli.

<sup>261)</sup> Sedláčkovy Hradky, V, 52, téhož Slov. str. 757—758.

<sup>262)</sup> Sedláčková sbírka.

<sup>263)</sup> Viz pramen cit. v pozn. 260 a v Zemském arch. výpisky prof. Jandery z archivů Náchodského a Hoříckého (opis).

<sup>264)</sup> Přír. A. P. Šlechta: Z pravěku do novověku, díl II, sv. 1, str. 28.

nemohla zaplatiti.<sup>265</sup>) Byl tu ale ještě jeden podílník: *Mikuláš Mutina z Chlumu*, o němž byla zmínka již na str. 2, ale jehož původ nebyl dosud nikomu povědomý. I Sedláček nevěděl, z které odbočky svého rodu Mikuláš pocházel. Soudili jsme, že byl totožný s Mikulášem z Chlumu, synem Jana Chluma z Chlumu, posledního držitele Dobrovic (viz vývody na str. 60), avšak tento Mikuláš byl r. 1545 ještě nezletilý (viz tamtéž), kdežto Mikuláš Mutina z Chlumu se připomíná *v dějinách českých* již r. 1513—1514 co významný bojovník a pobočník Bartoloměje a Hynka knížat Minsterberských, jak dále bude uvedeno. S těmito slavnými potomky krále Jiřího z Poděbrad nebyl nikdo z posledních Chlumů z Chlumu ve styku. Když jsme tedy zjistili bližší podrobnosti ze života Václava Mutiny z Chlumu a Turovic, zejména že týž byl oženěn s dcerou proslulého válečníka Hynka Krušiny z Lichtenburka, vdovou po Janu Holcovi z Nemošic na Náchodě a Dobrém Poli, na jehož pozůstalost se pak táhl, dále že sám držel od r. 1433—1448 i statek Litoboř a že Mikuláš Mutina z Chlumu měl také manželku z rodu Krušinů z Lichtenburku,<sup>266</sup>) bylo nám arcíť již jasno, že Mikuláš Mutina nemohl z jiné odbočky svého rodu pocházeti než z oné, k níž příslušel Václav Mutina z Chlumu. Nyní to můžeme směle tvrditi. Mikuláš Mutina byl syn Jiříka z Chlumu a z Litoboře, o němž právě řeč byla, a to nejspíše jediný syn Jiříkův, bratr jeho dříve dotčených dcer Doroty a Ludmily. V té době, kdy Jiřík z Chlumu buď zemřel anebo za jiným povoláním z Litoboře odešel,<sup>266a</sup>) získal jeho erbovní strýc Hiltprant Kaufunk z Chlumu, původem svým Němec (přir. str. 55), darem od svého velikého příznivce knížete Jindřicha z Minstrberku, tehdy pána na Náchodě, hrady Homoli a Kladsko (r. 1477),<sup>267</sup>) Hiltprantovi synové Zikmund a Kunrád vládli pak těmito hrady a vstoupili do služeb Jindřichova synovce, knížete Bartoloměje Minstrberského, syna Viktorina z Minstrberku.<sup>268</sup>) Kníže Bartoloměj proslul v dějinách českých jako mužný ochránce stavu městského proti oligarchickým snahám české vyšší šlechty<sup>269</sup>) a když český král Vladislav II. byl r. 1513 v Uhrách ohrožen tamními selskými bouřemi, vydal se kníže Bartoloměj se svým

<sup>265</sup>) Hraše: Děj. Náchoda, str. 634.

<sup>266</sup>) Viz další vývody na str. 26.

<sup>266a</sup>) Snad do Kladska.

<sup>267</sup>) Sedláčkovy Hrady, V, 14, Ottův Nauč. Slov., XIII, 713.

<sup>268</sup>) Tamtéž a četné jiné prameny literární, Arch. zem. Výpisy z cizích archivů.

<sup>269</sup>) Přir. o Bartoloměji Minstrberském: Riegrův, Ottův, Masarykův Nauč. slovník.

vojskem do Uher, aby krále chránil a bouře potlačil. Mocní čeští páni, Petr z Rožemberka, Zdeněk Lev z Rožmitálu a j., mu nedůvěřovali, záviděli mu jeho první pokroky v tomto válečném tažení, i císař Maxmilián prosil je o bližší informace a páni tyto obdrželi prostřednictvím tehdejšího moravského zem. komorníka od Mikuláše Mutiny z Chlumu,<sup>270)</sup> jenž stál s Hiltprantovými syny Zikmundem a Kunrádem Kaufunký z Chlumu v prvních řadách českého rytířstva, které knížete Bartoloměje na tomto tažení doprovázelo, kdežto vrchní hejtmané Bartolomějova vlastního vojska byli téhož strýc Hynek Boček z Kunštátu a Prokop Žalud z Poříčí, tento co vůdce vojska městského.<sup>270a)</sup>

Kníže Bartoloměj razil si vítězně cestu do Uher, dobyl hrad Mikulov, jehož držitelé mu v přechodu do Uher bránili, a v Uhrách potlačil všechny bouře. Avšak na zpáteční cestě do vlasti přes Dunaj zahynul r. 1515 v rozvodněné řece.<sup>271)</sup> Mikuláš Mutina vrátil se s rytířstvem šťastně do Čech, ale smrt jeho příznivce a doma pak smrt jeho druhého dobrodince Hynka Bočka z Poděbrad, jemuž patřila též Česká Skalice, na kterémž panství Mikuláš držel dvůr v městě Skalici a ves Zájezd, byly první kruté rány osudu, jež Mikuláše stihly. Se svými strýci na Litoboři, Janem a Arnoštem, nebyl zadobře. Je pravděpodobno, že tito jemu zazlívali, že jeho otec Jiřík nezaopatřil dostatečně jejich matku Kateřinu, ačkoliv právo k jejímu věnu na Litoboři si zajistil. Kateřina (byla to dcera onoho Mikeše ze Žampachu, jemuž Jan Ratibořický z Chlumu r. 1467 postoupil svůj úřad hejtmána panství Náchodského, viz str. 19—20) uchýlila se do města Dvora Král. n. L. a živořila tam nuzně, až městská rada královská její syny Jana a Arnošta r. 1505 donutila, by svou matku opatřili náležitým obrokem.<sup>271a)</sup> Její synové bojovali ostatně první čas svého nastolení v Litoboři a v Hoříčkách sami o svou existenci. Teprve od roku 1503 pomohl si Jan Litoborský k lepšímu živobytí „kšeftováním“ se statky, jež lacino kupoval a výhodně nato prodával.<sup>272)</sup> Mikuláš Mutina nenalezl

<sup>270)</sup> Archiv Český, VII, 107; XI, 177, 182, 474.

<sup>270a)</sup> Palackého Děj. nár. českého (VI. vydání) svazek V, 402—403.

<sup>271)</sup> Viz pramen v pozn. 270a, Šlechtovo dílo Z pravěku atd. II, 50—51, Hraše: Děj. Náchoda, I, str. 164, 166.

<sup>271a)</sup> Č. zemský archiv, rejstřík k výpisům z cizích archivů, odděl. Litoborský z Chlumu.

<sup>272)</sup> Nejprve koupil Žirec, pak roku 1509 Sekeřice (přir. vývody na str. 72—73, kdež zmínka o vztahu Sekeřic k Mutinovu sídlu Běrunice a tamní osadě Mutinsko, pozn. 8), 1522 vyměnil si Jeřice za Milčeves. Později držel Hořice (Hoříčky), 1533 koupil Pecku s Novou Vsí, pročež Hořice prodal. Do r. 1526 držel také Jenštejn. Od r. 1518 býval jedním z hejtmanů zemských, 1523—1525 Nejvyšším písařem, 1540—1541 purkrabím kraje



ale u něho a u jeho synů žádoucího přístřeší, ani když se Janovi již skvěle vedlo. On žil proto ponejvíce u svých erbovních strýců a osobních přátel Zikmunda a Kunrata, bratří Kaufunků z Chlumu na Homoli a Kladsku. Ale i tam ho potkalo neočekávané neštěstí. Bratři Kaufunkové, a zejména starší z nich Zikmund, byli po předcích svých v Sasku zpupní šlechtici. Zikmund drancoval r. 1513 Vratislavské předměstí, plen odvázel si na hrad *Skály* u Police n. M.<sup>273)</sup> a r. 1524 vypověděl s bratrem dokonce válku králi českému a celé zemi; byl však jat a 9. října 1524 ve Vídni popraven.<sup>274)</sup> Nezdá se, že Mikuláš Mutina se těchto výtržností vůbec nebo aspoň valněji zúčastnil, ale jeho dobrá pověst v zemi a u vyšší české šlechty zejména byla zničena.<sup>275)</sup> V urbáři IV panství Náchodského se vypravuje, že jeden rytíř z rodu Litoborských z Chlumu, osudem svým sklíčený, daroval svůj les a pole u Bohušína, farní vsi u České Skalice, Bohušínskému kostelu, a dvůr v městě Skalici a ves Zájezd u Skalice že prodal městu Náchodu, ponechav si v Zájезде pouze jeden *selský* dvůr.<sup>276)</sup> Není pochyby, že tímto „schlapněným“ rytířem byl Mikuláš Mutina z Chlumu a že on na tomto selském gruntu zbytek svého života ztrávil.<sup>277)</sup> Jméno jeho čte-

Hradeckého, 1538 podkomořím král. a zemřel r. 1542. Zanechal z dvojího manželství (1. Eliška z Čechlic. 2. Salomena z Vartemberku z odbočky Zakupských) krom několika dcer (Kateřiny, první manželky Bořka Hamzy ze Zabědovic, pak Jiřího z Valdšteina na Hostinném, Markéty a Johanny) celou řadu synů (Adama, Haška, Jiřího a Viléma), z nichž v době jeho úmrtí byl jen Adam zletilým. Tito synové prodali všechny, po otci zděděné statky a nejdéle se v majetku uchoval Jiří, který zdědil po matce ves Křičov u Bydžova, kde 1564 ještě žil. Posloupnost jak Jana i Arnošta záhy tedy vymřela. (Přir. Sedláčkovy Hrady, téhož článek v Ottovu Nauč. Slov. XVI., 166—167, Šlechtův sborník Z pravěku, atd., II, sv. I., str. 28—29, 55. Rodopisné sbírky v zemském a v archivě Nár. musea.).

<sup>273)</sup> Hraše Děj. Náchoda I., str. 164, Ottův Nauč. Slov. XIII., 173, Zemský archiv, rejstřík k opisům z cizích archivů.

<sup>274)</sup> Tamtéž. S tím snad souvisí tradice Matinů Maršovských, že na Skálech u Police n. Met. seděl jejich předek (přir. vývody na str. 6).

<sup>275)</sup> I jeho švagr Jiřík Karlík z Neželic přilnul více k Janu Litoborskému než k Mikuláši Mutinovi. Karlík vyrostl arcif právě s Janem Litoborským k většímu jmění a k vysokému úřadu, avšak úplného ochuzení Mikulášova se ani nedožil. (Viz Šlechtův v pozn. 272 cit. sborník.).

<sup>276)</sup> Přir. k tomu též pramen cit. v pozn. 263.

<sup>277)</sup> Také *Všejanští z Chlumu*, kteří byli dle polohy svého rodného sídla Všejany (farní vsi u Nymburka) nejbližší Chlumům z Chlumu, avšak pokrevně snad ještě bližší Jarošovi a Mutinovi z Chlumu, 1450 držitelům Čachovic (viz str. 58), poklesli r. 1540 již v úplnou chudobu. Všejany získali r. 1466 (!), ale jejich poslední potomek tam, Jindřich Všejanský z Chlumu, r. 1534 v tituláři českých stavů ještě připomenutý, psal se deset let později již „*Devole* z Chlumu“ s příjmením svých potomních nástupců tam vladky Devolů z Chcebuze a z Ratibořic erbu zcela jiného.

me sice ještě v tytulári stavů českých z r. 1534, avšak tam již postrádáme, že není uvedeno jeho dočasné šlechtické sídlo, jak to obvyčejně bylo udáno u jmen jiných tehdejších vladyků. Sídlo jeho není udáno, protože předepsaného šlechtického sídla, zemského, deskového statku, právě již neměl. Nevíme, kdy potom zemřel, ale sotva se dožil věku vysokého. Známo je, že byl ženat, ale jméno jeho manželky, již si asi vyvolil ještě v šťastnější době, není nám povědomo. Z tohoto manželství pocházela určité jeho dcera, „*Markéta Mutinovna z Chlumu*“, kteréž se již za času jeho ochuzení anebo teprve po jeho smrti ujal pan Bernart Krušina z Lichtenburku, synovec jeho báby Anny z Lichtenburku, vnuk Annina bratra Viléma z Lichtenburku. Bernat nebyl již tak velikým pánem jako jeho předkové bývali, držel po dědu jen statek Miletín a tam si svou sestřenku, jako svou manželku, odvezl.<sup>277a)</sup> Dnes není ještě přesně dokázáno, že Mikuláš měl vedle dotčené dcery též syny, avšak i to je již velice pravděpodobno, neboť koncem 16. století počínají se vyskytovat na Náchodsku Matejnové, Mattinové, Matjenové, jichž dříve tam nebylo.

Všichni tito Matinové živořili na více nebo méně velkých *selských* dvorech a to právě ve vesnicích, které od doby dobrodinky rodu Mutinů Elišky z Visenburku a z Ratibořic náležely k hradu Visenburku a potom s tímto k Náchodu, jako v Červené Hoře (tehdy městečku), Č. Skalici, v Zájezdě, Přibyslavi, Máchově, Lhotě Machovské, z nichž poslední dvě osady hraničily s Kladskem, panstvím Kaufunků. Z Machova přišli do Maršova u Police n/M. též Matinové Maršovští. V příští kapitole III. uslyšíme, jak těmto výzkumům a našim vývodům z nich nasvědčují staré ústní a písemné tradice Matinů Maršovských. Vpravují mimo jiné, že na Maršovské rychtě nebo šolcovně, dědičném to majetku tamních Matinů, byly uloženy staré knihy a listiny, portréty rytíře a jeho manželky a dokonce i rytířské ocelové brnění nějakého rytíře Mutiny.

To byly, jak tradice tvrdí, zbytky památek na jejich šlechtické předky a tudíž po našem nynějším výkladu i poslední památky na Mikuláše Mutinu z Chlumu. Lpěl v nich kus osudné tragédie celého rodu a připadá nám, že tyto tragické osudy rodu Mutinů

Paní Eliška ze Smřic, již tehdy patřila část Všejan, žalovala ho r. 1544 ze 100 kop gr. propadlých z let 1537 na jejích selských gruntech ve Všejanech a nazývá Jindřicha již „Devole z Chlumu“, bez titulů slovutný nebo urozený, považujíc ho za schlapněného vladyku. (Přir. Sedláčkův Slov. str. 101, 307, 987, Sedláčkova Heraldika II., 134, Zem. arch. Sb. Jakubičkova heslo Chlum, Archiv Nár. Mus. Rkp. č. 650 I-L-12.).

<sup>277a)</sup> Sedláčkovy Hradky V., str. 155 (pozn.) a 180—181.

byly první předzvěsti oné světové bouře, která sto let později na *Broumovsku* započala a během dalších 30 let nesčíslné staré zdatné české rodiny, šlechtické i občanské, o vlast, domov a rodový majetek oloupila. Mnoho z těchto nešťastných rodů kvete dodnes u nás i v cizině, ale nynější jejich potomkové nejsou si již vesměs vědomi svého slavného českého původu. Nedbali tradic svých předků, větším dílem bez viny, vždyť staré tradice vyhoštěných Čechů přicházely v časech a krajích nám nepřítulných zpravidla v zapomnutí — ke škodě týchž rodů, ke škodě národní. Neboť, kde se takové tradice ve vážnosti udržely, probudily leckterý již umírající český rod k národnímu obrození, k novému plodnému životu v osvobozené vlasti. Žádáte příklady? V rodopisném sborníku *Z pravěku do novověku* najdete je v dějinách rodů našich novodobých národohospodářů<sup>27b)</sup> a doufáme, že příkladem takovým budou vám kdysi i dějiny českých Mutinů a Matinů.

## RODOPISNÉ ROZHLEDY.

*Zaslané knihy:* „*Rok 1848*“ dle deníku vlasteneckého učitele F. V. Karlíka v Rokycanech. Díl II., vydal Dr. B. Maršan. (Dar p. Šlechty.) — „*Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české*“, VI. řady 3. a 4. sešit. „*Časopis společnosti přátel starožitností československých v Praze*“. Ročník XXXIX, čís. 4. V tomto čísle jsou rodopisné pozoruhodné stati: Josef Nožička: „Katastry a pozemkové knihy na panství kumburském“ a Jan Hellich: „Psané historické poznámky v kalendáři r. 1601“. Množství rodopisného materiálu přináší 2. sešit IV. ročníku (1931/2) „*Sudetendeutsche Familienforschung*“. Deutscher Verein für Familienkunde zaslal svou ročenku „*Jahrbuch*“ o 114 stranách, kde v bohatém obsahu s reprodukcemi těší nás obzvláště instruktivní článek p. A. P. Šlechty „*Archiv-Schau durch Prag*“.

*Dr. Rejsa.*

*Bibliografie České Historie za léta 1927—1929.* Sestavila Dr. Stanislava Jonášová-Hájková, přehlédl Josef Klik. (Praha 1931, nákladem Historického klubu s podporou ministerstva školství a národní osvěty a České akademie věd a umění, stran XX a 399.)

Výborná pomůcka pro rodopisné badání, s velikou pilí a odbornou znalostí sestavená. Genealogii neodbývá v řadě „Pomocných věd historických“, nýbrž oceňuje ji jako samostatnou vědu a věnuje její literatuře mnoho stránek. Rodopisec získá však i z četných jiných oddílů knihy potřebné poučení.

*A. P. Šlechta.*

<sup>27b)</sup> Mnoho zpráv o českých exulantech v Sasku, Braniborsku, Prusku, Polsku a Rusku přechovává starý rodinný archiv Karlíků, nyní valně rozmnožený a pečlivě uložený v zámečku Karlíkově v Poděbradech.

# Z P R Á V Y S P O L K O V Ě

Jednota konala 19. ledna t. r. řádnou valnou hromadu v Praze „U Vejvodů“. Průběh její vyzněl harmonicky. Po jednatelské a pokladniční zprávě zvolen nový správní výbor, v němž došlo jen k malým změnám proti loňsku. Zvoleni pánové: Dr. V. J. Matina předsedou, JUC. Jar. Skréta místopředsdou, Dr. Jan Rejsa jednatelem, Ervin Kruchina zapisovatelem, J. Tamchyna pokladníkem. Ve výboru pak zasedají pánové: Dr. Josef Volf, vrchní ředitel knihovny Národního musea, Mlázovský, Čáp, Prošek, Kamareith, Schlumberger, Cidlinský, Kapoun, Bukovský a Bezděka. Všeobecně informační projevy pronesli předseda a místopředseda. Zvláštní pozornosti se těšily pozdravné dopisy našeho čestného člena rodopisce p. A. P. Šlechty a dřívějšího jednatele p. B. Nesměráka. Zvláště děkuje se ministerstvu školství, Národní bance a Městské spořitelně Pražské za udělení subvencí na vydávání Sborníku a kabinetní kanceláři presidentové za uznání.

*Páni členové se žádají, by navštěvovali pilně schůze a vytrvale pracovali na svých rodokmenech.*

Pány předplatitele Sborníku upozorňujeme, že předplatné pro nečleny Jednoty zvýšeno na ročních 20 Kč.